

Zonder relationeel werken geen inclusie

Summa heeft 25 vestigingen in Zuid-Nederland met een breed aanbod aan opleidingen en is een ontmoetingsplek voor ruim 21.000 studenten en ruim 2.000 medewerkers. Als onderwijsaanbieder omarmt Summa de opdracht om studenten een veilige omgeving te bieden, waarin je kunt ontdekken wie je bent en wordt uitgedaagd je talenten te ontwikkelen. Dit willen we voor ál onze studenten, ongeacht wie ze zijn en waar ze vandaan komen, met alle verschillen, dromen en kwetsbaarheden die daarbij horen.

Gelijke kansen voor iedere student

Een grote diversiteit in de organisatie en in de klas leidt niet vanzelfsprekend tot inclusie. Sterker nog, meer

De diversiteit in de samenleving zien we direct terug in het mbo-onderwijs. Meer diversiteit onder studenten vraagt van onderwijsinstellingen om na te denken over hoe hiermee om te gaan. Vanuit het **Practoraat Relationeel Werken** doet **Summa** participatief actieonderzoek naar vragen als: **Wat vraagt inclusiviteit in het onderwijs van onderwijsmedewerkers en de organisatie? Wat hebben studenten nodig? En welke rol speelt relationeel werken hierin?**

diversiteit betekent meer onderlinge verschillen en meer perspectieven. Super waardevol, maar het zorgt tegelijkertijd voor een toenemende uitdaging om die perspectieven onderdeel te maken van het groepsbewustzijn en weg te houden van de zeephelling van polarisatie.

Enerzijds gaat het om het groepsbewustzijn in de klas - onder studenten zelf. Door perspectieven te delen en te bespreken - en zo begrip te creëren voor onderlinge verschillen - ontstaat *sense of belonging*: het gevoel van verbondenheid, erbij te horen. Anderzijds gaat het om het groepsbewustzijn van onderwijsmedewerkers. Wanneer zij goed kunnen aansluiten bij studenten en inspelen op de verschillende behoeftes, realiseren we

kansrijk onderwijs dat jongeren voorbereidt op leven en werken in een samenleving vol verschillen.

Actieonderzoek voor kennis en verandering

We staan als onderwijsinstelling dus voor de uitdaging om het groepsbewustzijn te versterken. Vanuit het Practoraat Relatieel Werken doet Summa participatief actieonderzoek naar deze uitdaging. Actieonderzoek combineert onderzoek met het direct op gang brengen van verandering in een cyclus van handelen, onderzoek, reflectie en aanpassing van gedrag in de praktijk. Participatief betekent dat de direct betrokkenen (collega's en studenten) actief meedoen.

Een rode draad binnen onze onderzoeken is de dialoog. Om inclusie te bevorderen, helpen we onderwijsmedewerkers om onderling en met studenten op constructieve wijze in gesprek te gaan over soms gevoelige onderwerpen en te leren van elkaars perspectieven. Daarom steken we veel energie in het stimuleren, faciliteren en optimaliseren van dialoog in de klas en in teams.

Koers bepalen

In de eerste fase van ons onderzoek naar diversiteit, inclusie en gelijkwaardigheid in het onderwijs, stond de definiëring van begrippen centraal. We stelden ons de vragen: Wat betekent diversiteit en inclusie voor onze studenten? Wat betekent het voor onderwijsmedewerkers en de organisatie? Door samen betekenis te geven aan diversiteit en inclusie, bepaalden we de koers van ons actieonderzoek en van onze missie om inclusie te bevorderen in onze onderwijsorganisatie.

- Een belangrijke keuze in onze koers is het toevoegen van 'gelijkwaardigheid', aan 'diversiteit en inclusie'. We zijn als mensen niet gelijk, maar wel gelijkwaardig. Dat vertrekpunt vraagt van ons dat we oog hebben voor verschillen en bijbehorende perspectieven, dat we flexibel zijn in ons handelen en dat we (nog beter) leren aansluiten op de ander.
- Een tweede belangrijke koersbepaler is aandacht voor inclusie in de hele organisatie. Dit betekent aandacht voor de inclusiebeleving binnen de teams en het voorleven van inclusie, zodat het doorwerkt naar een inclusief onderwijsklimaat.

Relatieel werken

'Er is niets zo ongelijk als een gelijke behandeling van ongelijken.' Het is belangrijk om als onderwijsmedewerker oog te hebben voor wat belangrijk is voor de ander. Het is nodig dat we aansluiten bij de leefwereld van de ander, dat we aandachtig aanwezig zijn en dat we echt luisteren, zonder haast of oordeel. Het vraagt erom dat we verder kijken dan de studieresultaten en dat we de mens achter de student zien. Kortom: het vraagt om relatieel werken, zoals we dat kennen uit de presentietheorie (Baart, 2001).

Het belang van relatieel werken lichten we vaak toe aan de hand van het CAR-model. In dat model staat de C voor competentie, de A voor autonomie en de R voor relatie (Deci & Ryan, 2000). We merken dat door de individualiserende samenleving de relatie steeds belangrijker wordt en meer aandacht vereist. Relatie is een belangrijke voorwaarde om de ander écht te zien voor wie hij is (als autonoom persoon) en met al zijn potentieel (als competent wezen).

De waarde van relatie

Het belang van werken vanuit de relatie zien we terug in ons onderzoek Van Waarde, waarin we studenten vroegen naar de meest waardevolle en meest waardeloze momenten tijdens hun studie. Doel hiervan was zicht te krijgen op de onderwijsbeleving van studenten. Een belangrijk inzicht: momenten waarin de relatie tussen onderwijsmedewerker en student centraal staat, worden het meest genoemd, zowel in positieve zin (wanneer vanuit de relatie wordt gehandeld) als in negatieve zin (wanneer er onvoldoende aansluiting is). Voor studenten

weegt de relationele benadering zwaarder dan bijvoorbeeld roostering, vakinhoud, lesstijl, flexibiliteit van het onderwijs en IT-ondersteuning.

Positieve impact voor studenten zien we terug in opmerkingen als:

“Mijn docenten tonen inzet en interesse en dat is heel erg fijn. Vooral het interesse tonen in mij als mens, niet als student. Niet alleen over cijfers of dat ik er een keer niet was. Ze luisteren en doen ook iets met wat je zegt.”

“Mijn mentor heeft me echt geholpen om meer uit mezelf te doen. Hij zegt wel eens: ‘jij moet nu de leiding nemen bij een opdracht’. Hij kent me, daagt me uit in kleine stapjes. Op het moment zelf is het niet altijd fijn, maar als ik terugkijk dan ben ik blij dat ik het heb gedaan.”

Tegelijkertijd zien we de negatieve impact die een gebrek aan relationeel werken oplevert:

“Die rekendocent geeft je het gevoel dat het beschamend is als je iets vraagt. Dat je voor lul staat. Maar 25 procent van de studenten haalt zijn vak. Dat kan toch niet?”

En bij deze student, die na het stellen van een vraag met betrekking tot de studieloopbaan niet het gevoel had dat er geluisterd werd: “Kom uit je excel en ga met me in gesprek!”

Kenmerken van relationeel werken

Het onderzoek laat zien dat studenten waarde hechten aan een relationele benadering. Goed onderwijs is persoonlijk onderwijs. Wil je zelf aan de slag met relationeel werken in het onderwijs? Kijk dan eens naar de acht kenmerken van relationeel werken. ●

8 kenmerken van Relationeel Werken

**Prac//
toraat**
Relationeel werken
in een onderwijsgemeenschap

1// Sluit aan bij de ander

Vanuit oprechte interesse

2// Sta open voor de ander zonder oordeel

Of stel je oordeel uit

3// Werk vanuit de relatie waar niemand belangrijker is dan de ander

Met oog voor ieders rol, functie en wens

4// Verdiep je in de leefwereld van een ander

Wie is de ander nog meer?

5// Kijk verder

Dan gedrag, studievoortgang, houding en of je de ander aardig vindt

6// Kijk kritisch naar routine en regels

Regels doen er toe, tot dat ze er niet toe doen

7// Pas je tempo aan op de ander

Alleen ga je sneller, samen kom je verder

8// Blijf trouw, ook als het lastig wordt

Aan de ander, aan jezelf, aan waarden, aan visie

Nieuwsgierig naar meer?
Scan de QR-code

SUMMA

samen
kun je
meer

Meer weten?

Meer weten? Scan de QR-code voor de publicaties en e-books In Verbinding, Van Waarde en Verandering via Dialoog, met lessen en ervaringen uit de onderwijspraktijk.

Auteur: Bennie Krol

Actieonderzoeker, trainer en communicatiespecialist bij Summa

Auteur: Kees IJzermans

Adviseur Studentenbegeleiding bij Summa

